

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Kieskeurig

B. Luiten ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Luiten
Kieskeurig 33

Meditatief - E. Brink
Ontmoetingstent, in levenden lijve 36

Wandelen met God - T.S. Huttenga
De basis leggen 21

Achtergronden - P. Houtman
God en onze erfzonde 39

Opvoeding en onderwijs - R. Lieffijn
Als een kind 41

Woord - J.D. van Loon
Openbaring en Schriftuitleg 43

Weerwoord - B. Kamphuis
Openbaring, ervaring, interpretatie 44

Meegelezen - T. Groenveld
Volksverhuizing 45

Meegelezen - T. Groenveld
Geen veredelde zaterdag 46

Uit de kerken, Persberichten

Mensen kiezen graag.

En ze keuren.

Maar soms is dat wel raar.

Als de nood het hoogst is...

Overstroming!

Hele dorpen zijn weggespoeld!

En het water stijgt nog steeds. Mensen zijn in grote nood. Is er ergens veiligheid, redding?

Goddank, daar nadert iets als een boot. Links en rechts worden drenkelingen uit het water gevist.

Zonder aanzien des persoons, uiteraard.

Een leven is een leven.

Maar zo denkt niet iedereen er over. Eenmaal aan boord gehesen en weer enigszins in goede doen, worden drenkelingen kritisch. Ze kijken rond en leveren commentaar op de kwaliteit van de boot. En op de ruimte die ze hebben. Het wordt wel erg vol zo met al die anderen. En wat zijn dat eigenlijk voor mensen? Passen die wel bij hen? Sommige zijn zo anders, ze zien er helemaal niet uit. Nu valt trouwens ook op, dat de boot fel geel is. We houden niet van fel geel. Is er niet een andere boot in de buurt? Is het niet verstandig als bepaalde lieden overstappen? Zullen we anders zelf gaan? En waarom deint die boot zo? We willen een rustige boot, niet al die beweging.

Enzovoorts.

Je vraagt je af of de mensen wel beseffen dat dit een *reddingsboot* is.

Een Godsgeschenk!

Terwijl rondom de dood zijn slachtoffers maakt...

Als de nood het hoogst is, hoe reageer je dan op je redding?

Ouderendiensten

De Gereformeerde Kerk (v.) de *Open Poort* in Hattem gaat diensten beleggen speciaal voor ouderen, zo meldde het *Nederlands Dagblad* op 18 augustus 2009. Er zijn al speciale diensten voor doelgroepen, zoals jongeren. Maar we hebben niet alleen veel jongeren in de kerk, ook veel ouderen, zo meldt een persbericht van de kerk. Die zitten met hun eigen vragen. Veel ouderen hebben het gevoel uitgerangeerd te zijn. Ze hebben ook klachten over Opwekkingsliederen. In de speciale dienst voor ouderen wordt de liedkeuze aangepast. Alleen Psalmen en uit de oude berijming. Jawel! De gemeente hoopt met de oude vertrouwde liederen een snaar te raken bij de oudere kerkgaan-ger, en mogelijk ook bij ouderen uit de buurt. Daarvoor zouden wellicht ook liederen van Johan de Heer gezongen moeten worden. De predikant spreekt de hoop uit, dat ook jonge mensen in de dienst komen. Is dat geen illusie? 'Het risico dat kerkleden thuisblijven loop je altijd.'

Beleving

Laten we eerst oppassen voor generaliseren. Alsof alle ouderen dit zou aanspreken. Binnen een week reageerde een zuster van 76 jaar op een heel andere manier. Prima dat er aandacht is voor thema's die vooral ouderen bezighouden, maar moeten daarvoor aparte kerkdiensten komen? 'Laat ouderen luisteren naar wat voor jongeren van belang is, en omgekeerd. Het zijn erediensten! Niet de mensen staan centraal. (...) God heeft generaties naast elkaar geplaatst. Die hebben elkaar nodig.'

laten we oppassen voor generaliseren

Ik wil ook niet alleen over Hattem schrijven. Wat mij betreft is dit slechts een voorbeeld van een verschijnsel dat overal aangetroffen kan worden.

Mij gaat het om de vraag: *hoe kieskeurig mag je zijn in de kerk?*

Kieskeurigheid is een bekend verschijnsel in de maatschappij van vandaag. Mensen kiezen wat bij hen past. In de meeste basisbehoeften is voorzien, dus kan nu veel aandacht uitgaan naar de extra's. Wat past bij mij, hoe wil ik het? Daar worden ook eisen aan gesteld. Consumenten zijn kritisch geworden. Daar komt bij dat mensen zich individueel opstellen. Ze trekken zich wat terug uit de maatschappij, omdat die niet biedt waarop ze hadden gehoopt. Overal is toenemende onveiligheid. Zelfs je geld op de bank kan zomaar weg zijn. Er blijken bovendien processen te spelen op de achtergrond die niet fris zijn, maar die de gewone man nooit in de gaten heeft gehad. Dus maken mensen een terugtrekkende beweging. De gemeenschap wordt

minder belangrijk. Het eigen leven komt voorop te staan, met de hoogst persoonlijke beleving daarvan. Jongeren uiten zich zo volop. Ze zoeken naar de evenementen waar ze uit hun dak kunnen gaan, al dan niet geholpen door verruimende middelen. Tot diep in de nacht kunnen ze bewegen en drinken. Het is te begrijpen dat ouderen hier vreemd tegenaan kijken. Zo zijn zij niet opgevoed. Maar cultuur (zo heb ik geleerd) is meestal niet beperkt tot enkele personen of groepen. Zij neemt ons allemaal mee, wellicht meer dan ons lief is. Mensen die boos zijn op deze cultuur van beleving, gebruiken niet zelden argumenten die aan dezelfde cultuur zijn ontleend. Er zijn klachten over Opwekking. Welke klachten? Een studie door deputaten van de generale synode leverde op, dat 90% van de teksten zonder meer bijbels is. Je moet wel opletten voor eenzijdigheden. De liederen zijn soms beperkt qua inhoud. Maar in hun eenvoud en rechtstreekse taal kunnen ze goed bruikbaar zijn in de eredienst. Welke klachten kun je dan hebben? Bij enig doorvragen blijken de bezwaren gewoon neer te komen op 'ze passen niet bij mijn gevoel voor eerbied en stijl.' Meer niet. Eens was er een kleine vorm van expressie na de preek. Iemand stootte zich daaraan, de preek was zo mooi geweest en ineens werd de zegen weggenomen, zo voelde hij dat. Daarop stelde ik de vraag: 'zou God het mooi gevonden hebben?'. Die vraag bleek een verrassing te zijn, een andere invalshoek. Volgens mij de enig juiste.

Vervreemding

In de eredienst komt God tot ons in zijn Woord. In het Woord is leven voor mensen die in zichzelf dood zijn. Nieuw leven! Niet te ver-smallen tot kennis. Het is leven met hoofd, hart en handen. Dat mag blijken. Beleving mag er zijn. Niet voorop, wel aangevuurd door de Geest van God.

**cultuur neemt ons
allemaal mee, wellicht
meer dan ons lief is**

In de maatschappij wordt beleving voorop gezet. Wie niet beleeft, die leeft niet. In de kerk doen we dat anders. Niet door beleving te ont-kennen, maar door God de eerste plaats te geven. Onze Heer gaat voorop, ook in deze tijd, Hem volgen wij.

Wie toch uitgaat van zijn eigen gevoel en alles beoordeelt vanuit zichzelf en de eigen ervaring, moet wel bedenken dat dit ten koste gaat van de gemeenschap. Kijk om je heen: het voorop-zetten van de eigen beleving is een *terugtrekkende beweging*. De gemeenschap interesseert steeds minder, het individu wordt nummer

één, ieder gaat voor zichzelf. In de kerk krijg je dan dat ieder gaat voor zijn eigen geloof. Anderen mogen er wel zijn zolang ze mij niet storen. Thuisgekomen gaat het niet over God, maar over die knul met die rare pet en die vrouw die zo nodig iets moest doen in de dienst. En natuurlijk ook over dat nieuwe lied, dat nog wel drie keer gezongen werd. Hoe komen ze erbij? Koffiedrinken na de dienst ontardt in klaagzangen over wat er allemaal anders gaat. Gevoel van vervreemding overvalt sommigen daarbij. *Terwijl ze niet zien, dat ze op hun manier net zo meegaan met de belevingscultuur als ieder ander.* En dat daardoor die vervreemding ontstaat.

Versmalling

Volgens mij wil een kerkenraad niet dat dit denken wordt gevoed. In plaats van hieraan toe te geven is duidelijke leiding nodig. Het klinkt zo mooi 'er waren ook al jongerendiensten.' Wat ik van jongerendiensten weet is, dat die *met* en *door* jongeren worden voorbereid, en zeker niet alleen voor jongeren. Diensten alleen voor jongeren vind je in de zogenaamde jeugdkerken, maar die worden niet georganiseerd door een kerkenraad. Integendeel, we hebben gezegd dat de gemeente bij elkaar hoort. Een dienst waar jongeren aan meewerken, zal als het goed is zich niet alleen op jongeren richten. Er zal misschien iets meer Opwekking worden gezongen, maar wat ik ervan meemaak is dat ook in die diensten doorgaans de helft van de liederen uit ons kerkboek komt. Jongeren mogen meedoen, maar ze staan niet centraal. Daarom valt een 'dienst voor ouderen' zo uit de toon. Met alleen Psalmen en dan ook nog in de oude berijming. Ik zou zeggen: doe dat op een bejaardenmiddag. Maar versmal de gemeente niet tot een doelgroep. Fijn dat de jongeren toch welkom zijn. Maar ik kan me goed voorstellen, dat zij zich niet uitgenodigd weten als de dienst voor ouderen wordt belegd. En als er gezongen wordt in een taal waar ze niets mee hebben.

Nooit goed

Het is m.i. ook een illusie te denken dat je kritische ouderen hiermee tevreden stelt. Het tegendeel zal blijken. Wanneer men geleid wordt op de weg van 'eigen beleving voorop', zullen de wensen hand over hand toenemen en ingenomen posities zullen zich verharderen. Want dat is waar die weg naartoe leidt! Alsof je een kerk bestellen kunt. Is zij niet als de ark van Noach, door God bestuurd, terwijl het oordeel nadert?

Ik wil niet generaliseren alsof alle ouderen zo denken. Want dat is niet zo. Toch gaat het in Hattem wel om de ouderen. Daarbij hangt er een permanente dreiging in de lucht van kerkleden die zich niet meer thuis voelen in de kerk. Harde posities worden ingenomen. De leiders onder hen hebben het over allerlei zaken van de generale synode. Maar veel breder wordt deze dreiging gevoed door een gevoel van onbehagen. Mensen in de ark storen zich aan anderen, die er ook zijn. Aan kinderen die aandacht vragen en jongeren die nieuwe dingen willen. Toegeven aan dat onbehagen is m.i. precies wat niemand nodig heeft.

dat is waar die weg naartoe leidt!

Beter is te onderwijzen vanuit Gods liefde tot alle mensen, waardoor iemand uit de dood wordt gered met vele, vele anderen die allemaal heel erg anders zijn en mogen zijn!

Trouw zijn

Daarbij wil ik ook dit zeggen.

Jongeren staan nieuw in het leven. Zij moeten nog heel veel leren en ontdekken. Daarbij hoort ook dat ze rondkijken, wel eens shoppen, ook experimenteren. Je kunt de wereld niet voor hen weghouden, ook niet de veelheid aan kerken. Belangrijk is wel er voor hen te zijn. Zij gaan daar ook vanuit. Het lijkt soms wel alsof ze zich heel slordig en afstandelijk opstellen, en dat kan ook wel zo zijn, maar toch is het vaak heel belangrijk voor hen dat de thuishaven in zicht blijft. Dat ze daar zo naar terug kunnen en daar veilig zijn, wanneer ze daarvoor kiezen. Maar als *ouderen* zich afstandelijk opstellen, gaan rondkijken en shoppen, zijn de gevolgen desastreus. Zij zijn degenen die trouw beloofd hebben, en die van daaruit anderen hebben opgeroepen trouw te zijn! En om vooral de kerk te zien, niet de eigen club. Het zijn soms oudambtsdragers die de gemeente vol ijver hebben gediend, die nu de jongeren alleen laten staan. Of daarmee dreigen. Of die altijd maar zeggen dat het in de kerk niet meer mooi is, niet meer zoals vroeger. Dat klinkt als verraad aan wat ze vroeger zelf hebben uitgedragen. Als jongeren, op zoek naar echtheid, ergens op afknappen is het daarop.

Daarom wil ik de Hattemse predikant van harte bijvallen, als hij laat optekenen uit zijn mond, dat de ouderen een heel belangrijke functie vervullen naar de jongere generatie. Ik zou zeggen: maak dat dan maar duidelijk, juist in de erediensten.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Ontmoetingstent, in levenden lijve

Johannes 1:14

Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader.

E. Brink ■

Hij heeft onder ons 'getabernakeld'. Johannes had gewoon het woord kunnen gebruiken voor wonen. Hij zegt doelbewust: een tent opslaan. Hij die een ontoegankelijk licht bewoonde met zijn Vader, Hij heeft onder ons zijn tent op geslagen. Hier ligt de volle nadruk op tabernakel! Om te herinneren aan de tabernakel in de woestijn. Gods inwoning bij zijn volk via de mobiele ontmoetingstent uit de woestijn. Die tent van ontmoeting, waar Gods heerlijkheid in was. Afstand, zijn heerlijkheid moest worden afgeschermd. De tabernakel die de heerlijkheid van God vervulde, waarbij niemand toenadering kon zoeken.

Toen het Woord mens werd, is de tabernakel opgericht. Hij sloeg zijn tent op, een woning van vlees. Hij kwam in ons midden, iedereen kon Hem benaderen en toenadering zoeken. Hij verbergt God niet, maar onthult Hem juist. Terwijl God de Zoon niet minder heerlijk is dan zijn Vader. Zijn heerlijke uitstraling is helemaal gelijk! De heerlijkheid van God wordt toegankelijk! Kom maar dichterbij, zichtbaar, tastbaar. Mensen kunnen Hem aanraken!

We hebben zijn heerlijkheid gezien!? Gezien!! De enige echte Zoon van God straalt op natuurlijke wijze goddelijke heerlijkheid uit. Johannes kan het zeggen. Hij was erbij met Petrus op de berg, samen met Christus, Mozes en Elia. En weer die wolk, plus die heerlijke uitstraling. En die stem uit de hemel: dit is mijn geliefde Zoon, luister naar Hem. Petrus die goed bedoeld een tent wil opslaan voor iedereen, om de heerlijkheid vast te houden. Op zichzelf een gezond verlangen, alleen was het daar nog te vroeg voor.

Niemand heeft ooit God gezien. Maar als we naar Jezus kijken, zien we de afstraling van die ontoegankelijke heerlijkheid. Je vangt het aller-stralendste licht op van Gods luister en glorie. In Christus komt de heerlijke God ons leven binnen. Stralend dichtbij komt Hij. Als je Jezus aankijkt, zie je de glorie van God. In Hem straalt intens licht van genade. Wat Mozes en Elia hoorden roepen toen God voorbijging, zijn paswoord: genadig en barmhartig is Hij! Jezus laat nu die heerlijkheid levensgroot zien. Hij neemt het helemaal voor je op en staat voor je in, Hij wil al je schulden overnemen en ervoor boeten in zijn tabernakel. Het is de heerlijke uitstraling van zijn liefde en goedheid.

Dit tegenover alle ontluistering! Alle ontluistering, dat mensen teleurstellen. Alle ontluistering, dat de glans van het leven afgaat bij het ouder worden, het ziek worden, het sterven. Jezus is God, Hij is de genade en waarheid in eigen Persoon. Hij is de Zichzelf gevende, niet wie de eer naar zich toetrekt. Geen grootspraak en zelfverheerlijking van een supermens. Een groot en heerlijk God! Zijn heerlijkheid komt uit in het Zich helemaal geven. Nergens was de heerlijkheid van Jezus meer zichtbaar dan in zijn liefde. Een heerlijker uitstraling dan de wereld ooit gezien heeft. Jezus, die onder ons woonde, de ontmoetingstent in levenden lijve.

Ds. Egbert Brink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Waddinxveen.

De basis leggen

Fundamenteel pastoraat

‘Tussen vasthouden en loslaten’. Dat leek mij een goede typering voor mijn werk als studentenpredikant.¹

T.S. Huttenga ■

Voordat je aan het werk gaat

Studenten leven in een klimaat, waarin men het liefste vertelt dat men zich heel goed red- den kan. Als pastor moet je hem of haar dus de kans geven om dat waar te maken. En niet alleen vanwege dat klimaat. Ook in antwoord op je gaven. En in reactie op Gods opdracht, dat je er zelf voor moet gaan, voor datgene wat je als je roeping gaat zien. Zelfs al zou geen mens je daarin steunen. Zijn steun is genoeg. Loslaten, als dat het wijste is. Maar ook vast- houden, als dát het wijste is. ‘Nu zet ik je voor het blok. Vóór maandag 19.00 uur wil ik ant- woord van je.’ Maar om zo met ‘je studenten’ te kunnen omgaan, moet je eerst een basis hebben gelegd. Anders valt er niets (of nie- mand) los te laten en nog minder vast te hou- den. En natuurlijk geldt dit van alle pastoraat. Wat is die basis? Dat je lid bent van dezelfde kerk? Dat je deel hebt aan hetzelfde geloof?

Wat heb je gemeenschappelijk?

Het werken onder kerkleden kan mooi zijn. Je deelt het geloof. De ander bemoedigt *jou*, wat je niet had verwacht. Maar hetzelfde werk kan je ook tegenvallen. ‘Nooit geweten, dat er zoveel rottigheid in de kerk is’, zo verzucht je na je eerste ambtelijke jaar. Er is ook veel ellende. Je kunt jezelf natuurlijk wijs maken dat het anders is. Omdat je het zelf anders niet vol houdt in de kerk, produceer je een roze wolk. Je wilt aan je vrienden en bekenden een goed verhaal kunnen vertellen over datgene waar je zoveel tijd en energie in steekt. In die valkuil trap ik ook wel eens. Straks denkt men dat het allemaal maar niks is met dat studen- tenpastoraat. Stel je voor! Maar als je eerlijk bent, heb je er ook wel eens genoeg van, van al die mensen die onder jouw verantwoordelijk- heid vallen. Het geloof delen? Gekanker aanho-

ren! Lid zijn van dezelfde kerk? Er lijken wel steeds meer verschillen te komen. Zelfs ik loop daar wel eens tegenaan. Iets delen met elkaar: dat heeft iedereen nodig. Dát delen dat je hart heeft, waar je niet zomaar voor gekozen hebt. Maar je moet toch iets gemeenschappelijk heb- ben? Wat is dan eigenlijk de basis voor je werk in de kerk?

Een basis léggen

Als er niets gemeenschappelijks is, geen basis dus: waarom zou je die niet kunnen leggen? Er zijn toch ook genoeg contacten, die gelégd moeten worden? Hoe lég je die? Hoe máák je contact? Ik moet aan Jezus denken, Gods eigen Zoon. Als er iemand zou kúnnen klagen over gebrek aan gemeenschappelijkheid, dan Hij wel. Die klacht heeft ook geklonken: ‘Jeruza- lem, Jeruzalem, ... Hoe vaak heb ik ...’² Maar het was geen gejeremieer. Het was ook geen manier om van een moeilijke roeping af te komen. Dat zou je zeker niet van Jezus ver- wachten. We kennen die woorden van Johan- nes: ‘Het Woord is mens geworden, ...’³ Johan- nes heeft Gods Zoon gezien. Het heeft hem, Johannes, op zijn beurt tot vele indrukwek- kende woorden gebracht. Evenals Paulus trou- wens in zijn brief aan de gemeente van Filippi.⁴ En vele anderen. En niet alleen tot woorden, maar ook tot daden. Ik zal nooit Albert Schweitzer vergeten, de hoogbegaafde geleerde die in de rimboe van Lambarene de dokter van primitieve inboorlingen was. *Zijn waar zij zijn*: de leden van je kerk, die mensen die God aan jou heeft toevertrouwd, oud of jong, aantrekkelijk of afstotelijk: geeft niet wat of wie. Zelfs als er geen basis zou zijn, kun je die léggen: in het voetspoor van Jezus, bekrachtigd door zijn Geest, geïnspireerd door zijn woorden en daden. Dankzij Hem lukt mij dat ook: zijn waar de studenten zijn. Toen ik

nog gemeentepredikant was, in een wijk die voor de helft uit studenten bestond, deed ik dat ook. Vooral uit praktisch oogpunt. Het was geen doen om al die studenten persoonlijk te bezoeken. Inmiddels doe ik het nog: de soos bezoeken en een enkele keer een vergadering. Uiteraard wel na mijn verzoek daartoe. Ze hebben zelfstandige verenigingen en daar ben ik geen lid van. En dan weer vertrekken op het moment dat ik mij niet meer verstaanbaar kan maken. Een praktische manier van pastoraat bedrijven. Maar het heeft voor mij ook een diepere zin gekregen, net zoals trouwens de bezoeken die ik nog steeds breng: zijn waar zij zijn.

Wie stijgt voor ons op naar de hemel...?

Zijn waar zij zijn. Mijn kinderen lachen er wel eens om: 'Gaat u uw studententijd inhalen?' En natuurlijk kan het heel gezellig zijn, maar dat is niet het belangrijkste voor mij. Ik heb zo langzamerhand geleerd, dat het geen luxe is om 'af te dalen' en dat het niet vreemd is dat 'de weg naar omhoog' soms eindeloos kan lijken. Wie kent dat niet, dat je niet meer durft te bidden. Je schaamt je zo diep. Studenten met hun kritische inslag, en dus ook zelfkritiek, kennen dat zeker. 'Waarom doe je nog geen belijdenis?' 'Omdat mijn geloof en mijn gedrag nog niet goed genoeg zijn.' En dat menen ze echt. En dus ga je ook niet naar die dominee, zelfs al is hij er apart voor jouw categorie. Want de dominee is een vertegenwoordiger van God. Als je bij hem in zijn werkkamer zit, word je met God zelf geconfronteerd. Als hij bij jou in je kamer zit trouwens net zo goed. Soms hoor ik wel eens de klacht dat er tegenwoordig te weinig over 'zonde' gesproken wordt in de kerk. Volgens mij is van tijd tot tijd daar kort en duidelijk over spreken echt genoeg. Dit is een tijd waarin mensen van God vervreemden. En als je van iemand vervreemd bent en je wordt dan opeens met hem geconfronteerd, dan voel je je niet op je gemak. *Zijn waar zij zijn.* Dat heeft God zelf gedaan. In de tabernakel trok Hij mee door die vreselijke woestijn. In Jezus ontmoette hij leprozen en prostituees. Ook in Mozes maakte God zich al zichtbaar. De woorden die Mozes sprak, klonken inmiddels uit de eigen monden van de Israëlieten en leefden in hun hart. Zo dichtbij kan God zijn. Belijdenis doen is voor veel studenten een hele stap. Sommigen doen er wel zes jaar over. 'Wie gaat voor mij uit op de weg naar de hemel?' God komt bij jou. Maar daar heeft Hij wel een menselijk voertuig bij nodig.

Down to earth

Het kan soms heel goed zijn in de kerk. Je voelt je dan even bevrijd van al je sores, even opgetild boven al dat platte gedoe van mensen die alleen maar over materiële zaken kunnen praten. Maar het kan ook een valkuil zijn. Niet voor niets heeft God in Jezus hier het menselijk bestaan gekend vanaf het prille begin. Halverwege afgebroken, maar daarom niet minder echt. Hier zal het ook moeten gebeuren: mens zijn, christen zijn, wandelen met God. Hier: dus ook in de collegezaal, en in de pauze in de hal, en in de soos, en bij het kiezen van je scriptieonderwerp, en op stage. Dat is niet altijd gemakkelijk, maar kan wel heel lonend zijn. Zodra de woorden 'wandelen met God' weer in mijn blikveld komen, moet ik denken aan een overdenking van K. Schilder over Henoch. 'Vernieuwing, dat is meer dan iets wat er binnen in je hart gebeurt: het is meteen wereldvernieuwing.'⁵ Waarom zou je daarbij niet denken aan het milieu? Als je 'met de Schepper wandelt', kun je het niet maken om de komende generaties met een uitgeputte, volgebouwde en vervuilde aarde op te zadelen.

Fundamenteel

Wat hebben we nog gemeenschappelijk? Het kan een goede les zijn, dat dit soms maar heel weinig is. Een les die je terugdringt naar Jezus. Hém hebben we gemeenschappelijk. In Hem heb je alles. Zelfs als die ander op dat moment niet geloven kan dat Jezus er ook is voor hem, is Jezus genoeg. Want van de kracht van dat geloof hangt de trouw van Jezus niet af.⁶

Ds. Ton Huttenga is studentenpredikant van de Gereformeerde Kerken in Groningen en was daarvoor gemeente-predikant in Groningen-West.

Noten:

1. Zie *De Reformatie* van 29 augustus 2009. Toen ik werd uitgenodigd om in deze rubriek te schrijven, gebeurde dit met de wens dat ik iets zou vertellen over mijn werk als studentenpredikant.
2. Matteüs 23:37.
3. Johannes 1:14.
4. Filippenzen 2:5-11.
5. K. Schilder, *Licht in de rook*, Kampen 1951, 84.
6. 2 Timoteüs 2:13.

God en onze erfzonde

Onze zonde zet zich voort in de weg van de geschapen structuren van ons bestaan. Die zijn voor ons toegankelijk. God heeft ons die zelf laten ontdekken - met de bedoeling dat we die voor hem zouden belijden. We kunnen die, samen met onze niet-gelovige medemensen, onderzoeken en artistiek verbeelden. Dat zagen we in de vorige artikelen.

P. Houtman ■

Maakt God ons dan misschien alleen maar verwijten achteraf? Kon hij er niets aan doen dat de zonde zo voortwoerde in de verdere geschiedenis van de mensheid?

Het is belangrijk apart in te gaan op de plaats van God ten aanzien van de erfzonde. Het begrip erfschuld en het federalisme vragen daar speciale aandacht voor. Vaak wordt er de nadruk op gelegd dat de ernstige doorwerking van de zonde in de vorm van een bedorven natuur, die doorgegeven wordt door de geslachten, als zodanig een straf van God op de oorspronkelijke zonde is. Is de erfzonde dan niet een autonoom proces in de mensheid? Was Adam om zo te zeggen, toen hij van de verboden vrucht at, automatisch een zondig mens geworden, en geven sindsdien ouders hun zondige natuur automatisch door aan hun kinderen?

De zonde zelf, als daad van opstand tegen God, was zo ernstig, zo wordt gezegd, dat ze op zichzelf de gevolgen van een bedorven natuur, die wordt voortgeplant, met zich meebracht. Maar heeft God dan nog wel invloed op dit gebeuren?

Uitgaande van Gods soevereiniteit, zijn regering over alles, zullen we moeten erkennen dat dit hele proces niet buiten God omgaat. God werd niet verrast door de eerste zonde. Hij moest niet machteloos toezien hoe op dat moment de menselijke natuur tot in de wortel bedorven was. Hij was niet door de loop van de gebeurtenissen genoodzaakt om de zonde over te laten aan haar interne dynamiek en zich te laten verbreiden en alle perken te buiten te laten gaan met verwoestende consequenties, tot in de tijd voor de zondvloed en de eeuw van twee wereldoorlogen toe. Hij leed daar niet alleen maar onder en had er verdriet van, totdat de tijd gekomen was om tegenmaatregelen te nemen - waarvan het nog maar de vraag zou zijn hoe effectief die zouden zijn.

De besluitende God

Aan de andere kant: toen Adam eenmaal gezondigd had, hoefde God niet een afzonderlijk besluit te nemen waarin hij de mensheid veroordeelde tot de gevolgen waar het nu over gaat. Zo'n besluit of oordeel vermeldt de Bijbel in

zijn geschiedrelaas niet. God spreekt wel telkens oordelen uit waarin hij straffen over de zonde aankondigt - nadat hij daar al van tevoren voor gewaarschuwd had: Je zult sterven - maar dat is duidelijk iets anders. We hoorden al de gereformeerde belijdenis de overerving van de zonde toeschrijven aan een 'rechtvaardig oordeel' van God, en vervolgens aan een 'verborgen en rechtvaardig oordeel'. Dat laatste klinkt als een verlegenheidsoplossing. Hoe kunnen wij zinvol spreken over een verborgen oordeel van God? Heeft hij ons een verborgen oordeel geopenbaard?

heeft God dan nog wel invloed op dit gebeuren?

We zullen moeten uitgaan van de eenheid van Gods besluiten. De Schepper die ook de Verlosser is, is ook de Rechter. Toen hij ons schiep, met alle structuren en in alle relaties waarin wij bestaan, toen stond bij hem ook al vast dat het bederf van het beste het slechtste zou zijn. Hij schiep de structuren zodanig dat de eerste zonde zou leiden tot de erfzonde. In de wereld verloopt niets 'automatisch'. Er is causaliteit, er zijn verbanden van oorzaak en gevolg, maar dat gaat nooit buiten God, zijn besluit(en) en zijn regering om.

Speelruimte

Het dichtst bij het veronderstelde verborgen en rechtvaardig oordeel van God komt in de Bijbel nog het 'overgeven' aan de zonde waarvan Romeinen 1 spreekt. Het bederf is dan al aanwezig, maar God geeft mensen over aan verdergaande zonden. In de dynamiek van de zonde is zijn toorn werkzaam. Hoe vrij mensen zich ook voelen in hun zondigen, vrij van God en wetten en banden, en hoe ze er ook van kunnen genieten, daarin is de hand van God, zijn toornig handelen. Datzelfde 'overgeven' lezen we herhaaldelijk in Openbaring: hem werd 'gegeven' dit of dat te doen. Daar achter liggen profetieën als het visioen van Daniël in hoofdstuk 7. Het is er ook in de oudtestamenti-

sche profetieën over de buitenlandse wereldmachten, Assyrië en Babel, die speelruimte krijgen om hun macht te ontplooiën, ook tegen Gods eigen volk. Het is er ook in Job 1 als het gaat over de satan. God geeft de boosdoeners speelruimte. Daarin is hij actief. En tegelijkertijd is die speelruimte altijd beperkt. Hoe de zonde zich ook uitbreidt in de mensheid tot in haar hoogste machtsontplooiing in de wereld, geen mens en geen duivel heeft ooit vrij spel.

Op deze manier kunnen we in ons spreken over de erfzonde zowel de interne dynamiek van de zonde als de regering en het oordeel van God recht doen.

Daders

Dit is de plaats voor de volgende en laatste vraag. Waarom heeft God dit toegelaten? De zonde toegelaten, en toegelaten dat die zich zo zou verbreiden en sterk zou maken in de wereld? Hiermee komen we bij de vraag van de mens van vandaag. Waarom heeft God Auschwitz toegelaten? Maar de vraag gaat wel dieper. Die beperkt zich niet tot de actualiteit, tot de uitbraak van kwaad die wij het vreselijkst vinden omdat die in tijd en ruimte, en in onze herdenking en beleving, het dichtst bij ons ligt.

Waarom heeft hij de Goelagarchipel toegelaten, en tal van etnische zuiveringen in onze tijd, maar ook al die van de Indianen in Amerika? De Culturele Revolutie in China, en de Dertigjarige Oorlog, en (in teruggaande tijdsvolgorde) de gesels van Turken, Mongolen en Hunnen, en de wreedheden van Babyloniërs en Assyriërs? En eindeloos veel ander geweld, dat misschien in aantal minder slachtoffers eiste, ook in andere werelddelen plaatsvond, of meer in de schuilhoeken van de geschiedenis, of ook in het verborgene. De ernst van menselijk kwaad (waarbij wij vooral geneigd zijn ons te identificeren met de slachtoffers, maar het gaat nu om de daders: dat is onze familie) laat zich nu eenmaal niet goed wegen of in cijfers uitdrukken, laat staan tegen elkaar afwegen. We kunnen er bijvoorbeeld de slachtingen in abortusklinieken aan toevoegen, al is dat - buiten bepaalde kringen - *not done*.

Waarom heeft God toegelaten dat het, door de geschiedenis heen, zover zou komen?

waarom heeft God dit toegelaten?

Het geijkte antwoord is: de zonde is wel tegen zijn wil, maar gaat niet buiten zijn wil om. Dat is een eerbiedig antwoord, dat de grenzen van ons kennen respecteert. Het blijft wel mysterieus. En we zagen dat we de erfzonde geen mysterie kunnen laten.

De grens die we bij het overwegen van deze vraag in acht moeten nemen, zou ik anders willen aangeven. *Wij hebben het gedaan!* 'Die man ben jij!' Wij staan op de plaats van de beklagde, de zondaar, ook de erf-zondige mens. Die verantwoordelijkheid moeten we op ons nemen. We mogen die plaats niet verlaten en met een boogje om de aanklacht heen lopen om over de schouder van God mee te kijken in zijn bestel. Geen goede theologie zonder schuldbelijdenis.

Golgota

Als we onze plaats weten en erkennen, dan kunnen we, in alle eerbied, onze God kennend, meer zeggen.

De vraag kan dan een ander karakter krijgen; die kan omgedraaid worden. We zijn geneigd te beginnen met: hoe kan God, die goed is, zoveel kwaad toelaten? Maar we komen uit bij de vraag: waarom heeft God, die heilig en rechtvaardig en goed is, ondanks zoveel menselijke slechtheid toch nog de mensheid gewild, en ermee door willen gaan? Waarom heeft hij er bijvoorbeeld bij de zondvloed niet helemaal een eind aan gemaakt? Of in de woestijn, naar aanleiding van het gouden kalf? Of bij de verwoesting van Jeruzalem en de ballingschap - typisch voor alle oorlogsgeweld tot in onze tijd. Het was bijna afgelopen! Ons bestaan hing aan een zijden draad! Hoe hebben wij kunnen overleven? Waarom gaat in deze wereld nog elke dag de zon op?

God kon dit doen omdat zijn Zoon bereid was te lijden zoals hij heeft gedaan. Omdat God bereid was zijn Zoon daaraan over te geven.

De aanklacht komt van hem die vergeeft. De Rechter die veroordeelt, is tegelijkertijd degene die vrijspreekt. Wij zeggen het een en het ander na elkaar, we moeten ze naast elkaar laten staan - ze komen in Gods woord tegelijkertijd naar ons toe.

Verlangen

Daarmee gaat de Nederlandse Geloofsbelijdenis in het artikel over de erfzonde (artikel 15) direct verder: de erfzonde wordt ons vergeven! Dat zijn we ons lang niet altijd bewust als we vergeving voor onze zonden vragen. Het maakt het evangelie van de vergeving veel rijker. Het is bij het doopbezoek een veel rijkere troost dan: een baby is al wel zondig, maar doet nog geen zonde.

hoe hebben wij kunnen overleven?

De belijdenis vervolgt met een heel praktische aanwijzing over hoe wij deze diepe werkelijkheid moeten en kunnen beleven - dat vraagt onze tijd; het is tegelijkertijd een bijbelse les, uit Romeinen 6, 7 en 8. We mogen in de erfzonde niet berusten. Dat hoeft ook niet. Klagen is op zijn plaats, in de harten en de media en de literatuur van de mensen van de twintigste en eenentwintigste eeuw. Zuchten, kreunen van verlangen om van deze ellende verlost te worden: van de macht van het kwaad in onszelf - onszelf als mensheid (niet minder dan de hele schepping om ons heen kreunt). Verlangen met uitzicht, hoop die niet beschaamd wordt. De belijdenis van de erfzonde gaat wel gepaard met verdriet, maar maakt niet depressief. Ze is een poort naar verlossing.

Drs. Piet Houtman is predikant en docent theologie in dienst van De Verre Naasten. Dit is het laatste artikel in een reeks van vier. Aantekeningen verschijnen in het predikantenblad *Pro Ministerio*.

Als een kind

Het kind in de gereformeerde kerk, veelal onderscheiden in de leeftijdsgroepen 4-7 en 8-12 jaar, krijgt meer aandacht in de erediensten dan pakweg 20 jaar geleden. Na de Eeuw van het Kind komt kennelijk de Eeuw van het Kind in de Kerk.

R. Liefjijn ■

Je kunt niet altijd vooroplopen, zullen we maar denken. Veel kerkelijke gemeenten kennen een speciale werkgroep voor het kind in de kerk. Sommige gemeenten hebben ook een speciale website voor het kind in de kerk. Dat maakt vlotte kennisdeling mogelijk naar binnen en naar buiten. Een mooi voorbeeld daarvan is de website van GKv Amersfoort-De Horsten. De Zweedse pedagoge Ellen Key riep in 1900 de Eeuw van het Kind uit in een tijd van schrijnende armoede, gedwongen kinderarbeid, wijdverbreid pauperisme, slechte gezondheidszorg en een hoog percentage kindersterfte. Kinderen moesten niet zelden vanaf hun 5^e of 6^e jaar - staande - extreem lange dagen fabrieksarbeid verrichten. Ellen Key vecht rond de eeuwwisseling niet alleen tegen de maatschappelijke wantoestanden. Ze bestrijdt ook het dominante kindbeeld in de 18de en 19de eeuw: wat de volwassene voor zichzelf juist acht, is ook juist voor het kind. Het kind werd beschouwd als een gemankeerde volwassene. Het gedrag van het kind werd als onverstandig en gebrekkig beschouwd en diende daarom bijgeschaafd te worden, totdat het aan het evenbeeld van de volwassene voldeed. Overigens leek het haar in Nederland mee te vallen, want op bezoek bij de Nederlandse pedagoog Jan Ligthart zei ze verbaasd: 'Hier is mijn droom werkelijkheid geworden', waarop Jan Ligthart antwoordde: 'De mijne nog niet helemaal'.

Drijfveren voor de aandacht

De Eeuw van het Kind in de Kerk is door sommigen op analoge wijze gemotiveerd vanuit het trieste lot van een kind in de kerk. Gedwongen stil te zitten en te zwijgen, onderworpen aan hoogkerkelijke taal, meedoen met een onbegrijpelijke liturgie, in een gebouw waar saaiheid - naast het onvoorwaardelijke orgel - de boventoon voert. Veel nadruk op het verstand, weinig ruimte voor het gevoel. Dergelijke omstandigheden overvragen het kind en verhogen de kans op kerkverlating. Geestelijke abracadabra jaagt kinderen de kerk uit - toch?

Anderen hebben een positievere motivering om meer aandacht aan het kind in de kerk te schenken. De grote waarde en de diepe betekenis van een eredienst moet niet langs een kind heen gaan. Linksom of rechtsom: het evangelie moet naar de kinderen toegebracht worden. We kunnen het dicht bij het kind brengen door aan te sluiten bij de cognitieve en emotionele ontwikkeling van kinderen. We mogen gebruik maken van eigentijdse middelen en inzichten. Net zoals dat in het onderwijs plaatsvindt: het kind wordt niet aangepast aan de onderwijsmethode, de onderwijsmethode sluit zich aan bij het kind. We zoeken naar afstemming door *fine-tuning*.

linksom of rechtsom: het evangelie moet naar de kinderen toegebracht worden

Ook deze drijfveren zijn terug te brengen op een kindbeeld. We spreken er mee uit dat kind zijn een eigenstandige vorm van mens-zijn is die een waarde in zichzelf heeft. De ontwikkelingsfase van het kind vraagt in deze opvatting om een kind-eigen benadering door bijvoorbeeld meer nadruk te leggen op gevoelens, door meer gebruik te maken van visuele beelden, door het voorselecteren van Bijbelverhalen bij een bepaalde leeftijdsfase. In Bijbelse termen: melk in plaats van vast voedsel.

Gepaste aandacht?

Ondertussen is zich een praktijk aan het ontwikkelen dat kinderen aandacht krijgen in de vorm van een kindermoment tijdens de dienst (ook wel mini-preek genoemd), of door werkbladen die aansluiten bij het thema van de dienst en via de kinderclub tijdens de preek (vrijgemaakt dialect voor kindernevendienst). Doet de groeiende praktijk recht aan de aard van de eredienst en de aard van het kind?

Voor de eredienst is wezenlijk dat er een ontmoeting plaatsvindt van God met de gemeente. De zegengroet aan het begin van de dienst wijst daar al op. Daarin onderscheidt zich de eredienst van het onderricht in het gezin, het onderwijs op school en de catechese vanuit de kerk. De ontmoeting kenmerkt zich door een basishouding van afhankelijkheid, kleinheid, vertrouwen, ontvankelijkheid, luisteren, schuldbesef, ontzag. Vanuit die basishouding kan de verdere liturgie worden begrepen. Het zingen van een lofprijzing; de wet waarin God direct duidelijk maakt: Ik ben God - jij niet; het gebed dat eerbiedig dankt en vraagt en opdraagt; het ontvankelijk luisteren tijdens de Schriftlezing en de prediking; het ja-zeggen door het amenlied; het geven tijdens de collecte - voor de ander; de zegen die als troost wordt meegegeven. De ontmoeting is op zielsniveau. De grondtoon is: niet ik, maar Hij; niet ik, maar de ander.

de grondtoon is: niet ik, maar Hij; niet ik, maar de ander

In die toegewijde omgeving verkeert het kind in de kerk. Een kind kenmerkt zich enerzijds door groei-kracht, afhankelijkheid en -spreekwoordelijk - door eenvoud. Dat komt grosso modo tot uiting in tasten, voelen, zien, horen, bewegen, doen, spelen, beleven, verkennen, onderzoeken, vragen. Anderzijds bevindt een kind zich in een open maatschappelijke omgeving waardoor het veel spontaan leert. Overal pikt het een graantje van mee. Door media en billboards wordt het kind snel wereldwijd. Dat brengt naast onbevangingheid ook levensvragen met zich mee. Filosofie voor kinderen is niet voor niets in opmars. Hoeveel kinderen worden direct of indirect pijnlijk geconfronteerd met scheiding, overlijden, pesten, misbruik, eenzaamheid, anders zijn, afwijzing, leerproblemen, bedrog en schone schijn. Een kind-ziel kent strijd, teleurstelling, boosheid, schuldgevoel, schaamte, angst, verdriet.

Focus van de aandacht

Aandacht voor het kind in de kerk kan in verschillende richtingen ontspreiden. Vooral wanneer de nadruk ligt op het hoe en niet op het wat. Alle nieuwe werkvormen ten spijt kan toch het accent blijven liggen op kennisvermeerdering. Weliswaar in een attractieve verpakking - maar toch. Met misschien als veronderstelling de achterhaalde gedachte dat het goede weten automatisch leidt tot het goede doen. Ook kan eenzijdig ingespeeld worden op zintuigen en emoties: ongemerkt kan het doel worden dat het kind er een prettig gevoel aan overhoudt en met een blij gezicht weer bij de ouders kan aanschuiven.

voor de kinderen in de kerk zoeken we naar een goede manier om rijkdom en genade aan te reiken

Ik denk dat kinderen veel kunnen meekrijgen in en om de eredienst. Zou het niet mooi zijn als ook kinderen een verborgen bloei kennen? Levensmoed bij tegenslag, levensvreugde bij voorspoed, meevoelen met anderen, een ruimhartige geest? Die bloei kunnen we bevorderen door aan te sluiten bij de levensvragen van kinderen. Dan kunnen woorden van troost en bemoediging een plaats krijgen, kunnen kinderen geestelijk toegerust worden voor de veelheid aan kindertaken waar ze mee te maken hebben. Dan zou bij alle aandacht voor het kind in de kerk de nadruk meer komen te liggen op het bijzondere, het heilige van de ontmoeting met God en de eerbiedige houding die daarbij past. Zonder dat het kind het gevoel krijgt geestelijk op stelten te moeten lopen omdat het niet zichzelf maar eigenlijk een volwassene zou moeten zijn.

Ik hoop dat de begeleiders van de kinderen in de kerk - belangrijke pioniers met een cruciale taak - niet alleen de zintuigen, het gevoel en het verstand, maar ook de ziel van de kinderen weten te bereiken. Om ze geestelijk te bemoedigen en ze weerbaar te maken tegen al het rijpe en rotte waar ze ongevraagd mee geconfronteerd worden.

De analogie met de kinderen aan het eind van de 19de eeuw moeten we dan maar gauw vergeten. Voor die kinderen werd gezocht naar een oplossing om armoede en ellende te bestrijden. Voor de kinderen in de kerk zoeken we naar een goede manier om rijkdom en genade aan te reiken.

Drs. Rutger Lieflijn is directeur van SBO 'De Trimaran' te Kampen.

Openbaring, ervaring, interpretatie

Met interesse heb ik de reactie van prof. Kamphuis gelezen, en met veel ervan kan ik instemmen (zie *De Reformatie*, jrg. 84, nr. 47). Hij stelt ook vragen aan mij. Ik zou het gesprek graag op twee punten kort willen aanscherpen.

J.D. van Loon ■

De kern van mijn vraag over de openbaring wordt niet echt beantwoord. 'Openbaring... komt altijd tot ons via menselijke ervaring', schrijft Kamphuis. Het geheim wordt nu verborgen in dat woordje 'via' (latijn=weg). God openbaart, de mens ervaart. Maar hoe kan Gods Woord tot eigen ervaring van de mens worden, terwijl deze er tegelijkertijd geheel aan ondergeschikt blijft? Het Woord is levend, maar dit leven wordt er niet door de mens aan gegeven. De Heilige Geest overbrugt de afstand tussen God en mens, maar een eerbiedige distantie tot Gods Woord blijft bestaan. Het vraagstuk van de openbaring is wellicht niet eenvoudig, maar het is fundamenteel voor een goed verstaan van de Bijbel, inclusief Genesis 1.

Kamphuis proeft bij mij een behoefte tot een natuurwetenschappelijk verantwoorde interpretatie van Genesis 1. Kun je de Bijbel wel zo lezen, en draai ik de orde van de bronnen niet om? Ik waardeer deze vragen, want hier ligt een mogelijk misverstand op de loer. Niet voor niets hamer ik op de discontinuïteit tussen en met de twee kenbronnen. Dat doe ik juist om te voorkomen dat een interpretatie van de ene

kenbron ongeoorloofd inbreuk maakt op de andere. Met Kamphuis onderken ik dat risico, en er zijn legio voorbeelden uit het verleden waarin interpretaties van Genesis 1 hierop zijn stukgelopen. Echter, dit risico treft niet alleen de natuurwetenschapper, maar ook de theoloog. Want de laatste ontkomt niet aan een interpretatie van de schepping. Zodra hij het 'grootste licht' (Genesis 1:16) als de zon duidt, interpreteert hij bewust of onbewust de natuur. En het wordt ingewikkelder als het gaat over de 'dag'. Of zo'n interpretatie een natuurwetenschappelijk karakter draagt, of voortkomt uit studie van een oud-oosters wereldbeeld, verschilt niet wezenlijk, want beide blijven menselijk. Wie de Bijbel interpreteert, gebruikt beide kenbronnen. Het is juist rond deze grens dat theoloog en natuurwetenschapper elkaar nodig hebben, om ervoor te waken dat menselijke interpretaties niet gaan heersen over het Woord, noch over de natuur.

Jan-Dirk van Loon is chemicus, procestechnoloog en woont in Königstein (Duitsland).

newlightongeneses@hotmail.com

Nog een korte reactie op de beide door Van Loon aangedragen punten:

B. Kamphuis ■

1. Dat openbaring en ervaring geen tegenstelling zijn, is bijna een dooddoener geworden in de hedendaagse theologie. Het is een stelling die volkomen waar is, maar die ook makkelijk misbruikt kan worden, om alleen maar dat als goddelijke openbaring te accepteren, wat strookt met onze menselijke ervaring. De grote vraag is die naar de afhankelijkheid: is openbaring (of acceptatie van openbaring) afhankelijk van ervaring? Of is het juist andersom: dat onze ervaring van God en zijn werk helemaal afhankelijk is van Gods openbaring? Dat laatste is het uit-

gangspunt van de gereformeerde theologie. Overigens kun je de verhouding openbaring/ervaring nooit in abstractie beschrijven. Als je dat probeert, dan lijken ze toch haast naadloos in elkaar over te vloeien. Het gaat concreet om onze ervaring van een wereld die aan de dood is overgeleverd. En het gaat concreet om Gods openbaring over schepping, zondeval en verlossing. God openbaart ons dat Hij de Schepper is van deze wereld en dat Hij haar goed geschapen heeft. Die openbaring staat haaks op onze ervaring. God openbaart ons dat door onze zonde de dood de wereld is binnengekomen en dat

Hij door Jezus Christus verlossing geeft van zonde en dood. Die openbaring gaat alles wat wij kunnen ervaren en bedenken ver te boven. Daarom kunnen wij haar alleen door de Geest van God verstaan en aanvaarden.

2. Inderdaad wordt iedere interpretatie gekleurd door het wereldbeeld van de interpreter, door zijn kennis en ervaring. Dat geldt ook voor de interpretatie van de Schrift. Ik ben het volkomen met Van Loon eens dat theologen net zo goed als natuurwetenschappers ervoor moeten waken dat menselijke interpretaties niet gaan heersen over het Woord. Al onze interpretaties moe-

ten er dienstbaar aan zijn God Zelf aan het Woord te laten komen. Altijd weer zullen we elkaar moeten vragen: doet deze interpretatie werkelijk recht aan wat God hier zegt, werkelijk recht aan de tekst? Mijn kritische vragen aan Van Loon waren ook daarop gericht, zoals die van hem aan mij. Beiden zijn wij, met heel Gods kerk, afhankelijk van de kracht van Gods Woord en Geest, die altijd weer door onze vooronderstellingen heen kunnen breken, om ons echt kennis van God en van zijn waarheid te geven.

Prof. dr. Barend Kamphuis is hoogleraar Dogmatiek aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Bedelen

We bouwen kerken en kathedralen.
We dragen toga's en driedelig pak.

In zo'n kerk is veel te halen:
lege handen worden gevuld
met lied, woorden en gebeden;
lege harten worden gevuld
met hoop, geloof en liefde,
maar de meeste is de liefde.

We bouwen kerken en kathedralen.
We dragen toga's en driedelig pak.

In zo'n kathedraal is veel te halen:
mensen die luisteren naar
jouw klagen, naasten die je dragen
in tijden van geestelijke nood.
Avondmaalswijn en –brood,
want het diepste is de liefde
van Jezus Christus: lijden, dood.

In zo'n kerk is veel te halen:
hou je hand maar op: leef
van genade.

(Uit VERDER, het werk voor verre naasten in beelden verwoord, fotografie Tjerk S. de Vries, poëzie Lenze L. Bouwers, uitgegeven door DE VERRE NAASTEN, ISBN 978-90-73004-13-9)

Volksverhuizing

Wat doen al die buitenlanders hier? Veel mensen zien de 'multiculturele samenleving' als bedreiging.

T. Groenveld ■

Bedreiging voor de Nederlandse cultuur (wat dat ook moge zijn) of zelfs voor de kerk. Politici als Wilders spinnen garen bij de angst voor en haat tegen buitenlanders. Bob Wielenga (oud-zending, die in Zuid-Afrika woont) schrijft erover in zijn column in *Ophouw* (NGK-opinieblad).

'Volksverhuizingen houden we niet tegen. De geschiedenis zou ons dat moeten leren. En dat er momenteel eentje aan de gang is, lijdt geen twijfel. Of we nu in Afrika zijn of in Europa, overal zien we mensen weg-trekken naar een betere toekomst.'

In Nederland zien we vooral Oost-Europeanen, al of niet legaal, in de laagstbetaalde banen. Hij vergelijkt dat met Afrika.

'In Afrika gaat het er veel grimmiger aan toe. Miljoenen Afrikanen zijn op zoek naar een betere toekomst in Zuid-Afrika. Hun leefomstandigheden zijn onbeschrijfbaar slecht; maar thuis zijn ze nog slechter. Ze zijn er om te blijven, ook al werden er in een explosie van vreemdelingenhaat dit jaar tientallen vermoord door de lokale bevolking. Vreemdelingenhaat is een wereldwijd verschijnsel, dat volksverhuizingen altijd begeleid heeft. Ze brengen veel spanningen met zich

mee, waarvan we de bittere vruchten soms blijven plukken (de Balkan).

Maar tegenhouden doen we hen niet. Niet dat we er daarom maar niets aan moeten doen. De politiek zal nog jarenlang zwaar aan deze problematiek moeten blijven tillen.'

Vormen de vreemdelingen een bedreiging voor de kerk?

'Als christenen zouden we een positief perspectief moeten ontwikkelen op de immigratie naar ons land. Het boek Openbaring kan ons daarbij helpen. We lezen daar zeven keer over mensen uit elke taal, stam, volk en natie. Tot nu toe dachten we dat we hen moesten opzoeken, hun talen moesten leren, en hun stam-culturen moesten eigen maken. Een langdurig en duur proces, en dat alles om het evangelie onder hen te kunnen verkondigen. Maar nu komen zij naar ons toe. Alle talen van de wereld worden onder ons gevonden. Wat let ons om met woord en daad onder deze immigranten, illegaal of niet, te getuigen van een Heer die naar hen omziet? Bijbels gesproken zitten we niet met een crisis, maar met een uitdaging. Wat een kansen om missionair gemeente te zijn! Ook deze tijd is genade-tijd.'

Geen veredelde zaterdag

Een oude vraag in een nieuw jasje: mag je computeren op zondag?

In *Terdege* gaat ds. J.C. den Ouden uit Rijssen in op die vraag, in de rubriek 'Jouw vragen'. Daarbij benadert hij de rustdag positief:

'God heeft voor ons die dag apart gezet, opdat we genieten zullen van Zijn verlossingswerk in Zijn Zoon de Heere Jezus. Wij krijgen iedere week een vakantiedag. We hoeven niet

zeven dagen te werken. De zondag is een dag om te genieten van Gods werk. Het is een dag waarop je schooltas dicht mag blijven. Een dag waarop je moeder niet hoeft te strijken. In Israël moesten ze zelfs in de drukke oogstperiodes op de 7^e dag vrij nemen. Het werk lag stil. Ze moesten rusten. En rusten is geen straf maar een zegen. Ze mochten genieten van God en Hem dienen in Zijn dienst. De Heere zegt: Rust uit en geniet van Mij.

Wil je dat? Heb je daar vreugde in? Kun je je daar iets bij voorstellen: genieten van God? Vreugde hebben in het steeds beter leren kennen van Hem. Dat is het doel van ons leven. De zondag is een dag waarop je al je aandacht mag richten op de Heere. Dat is toch geen straf? Ik heb geen tijd om het gras op zondag te maaien. Ik hoop dat jij zegt: Ik heb geen tijd om op zondag achter de computer te kruipen. Op zondag zijn er de kerkdiensten. Lees een goed boek. Zing met elkaar en maak muziek. Mag een spelletje? Mag je barbecuen?

Augustinus heeft gezegd: Heb God lief en doe wat je wilt. Hij omzeilde daarmee de vraag naar allerlei regels. Het gaat om het hart. Het gaat om de liefde tot God. Al zou je stipter zijn dan de farizeeën in het onderhouden van de regels maar je hebt de liefde niet, dan heeft het voor de Heere geen waarde. Je onderhoudt de zondag niet.

Ik weet dat er regels nodig zijn om de zondag apart te zetten. Zeker in een gezin met kinderen. Ik kan begrijpen dat je ouders zeggen: We laten op zondag de computer uit. Voor je het weet is de zondag een veredelde zaterdag. Mijn vrouw gebruikt op zondag wel de vaatwasser maar

niet de wasmachine. Is er verschil? Kun je het hard maken uit de Bijbel? Nee. Maar wij zoeken naar vormen om de zondag apart te zetten en tijd vrij te maken voor de Heere en elkaar. De vorm is deels door opvoeding en cultuur bepaald. Ik was verbaasd toen mijn Roe-meense vriend op zondag een winkel binnen stapte en een brood kocht. Deed hij zonde? Ik geloof het niet. Ik ben het echter niet gewend en ik hoop het me ook niet aan te wennen.

Laat de zondag een aparte dag zijn. Zoek daarvoor naar vormen. Waak ervoor om de zondag op een farizeïstische manier te vieren. Prachtig vind ik de uitleg die de Catechismus geeft van het sabbatsgebod in zondag 38. Daarin staat niets van wat je niet mag. Er worden alleen dingen genoemd die je wel mag. En denk eraan dat de Heere niet één dag per week van ons opeist, maar al de dagen van ons leven! En heb God lief.'

Ds. Tonnis Groenveld is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Uithuizen en woont te Roodeschool.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. dr. A.L.Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Prof. dr. E.A. de Boer, Prof. dr. S. Griffioen, Prof. dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten, coördinator 'Kerkelijk leven' en 'Wandelen met God', Dr. J.H.F. Schaeffer, J. Westert, coördinator 'Samenleving'.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, coördinator 'Opvoeding en onderwijs', J.M. de Jong, rubriek 'Kunst', Ds. G. Riemer, coördinator 'Van binnen naar buiten', Dr. J. Smelik, rubriek 'Kerk en muziek', Dr. H. Veldman, rubriek 'Kerkhistorisch'.

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

Drs. B. Bos (voorzitter),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636
Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3653537.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden (voor 1 december)
- Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden.
Tel. (0341) 565499.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Nieuwe huisstijl Theologische Universiteit Kampen

Vanaf de Schooldag 2009 introduceert de Theologische Universiteit Kampen een nieuwe huisstijl.

Het bestaande logo is gerestyled; het bestaande beeldmerk van de Alpha en de Omega is gemoderniseerd, de kleuren zijn aangepast en de woorden Theologische Universiteit in combinatie met 'Gereformeerde kerken' zijn in een moderne, open en ronde letter gezet. Hiermee wil de Theologische Universiteit gaan werken aan een nieuwe, herkenbare en professionele presentatie van de universiteit en al hun activiteiten.

Deze huisstijl wordt geïntroduceerd met een nieuwe pay-off: *verbindt Bijbel en leven*. Deze pay-off illustreert de missie van de Theologische Universiteit. Ook wordt in de nieuwe huisstijl de verschillende 'onderdelen' van de TU duidelijk onderscheiden. Onderwijs, onderzoek en dienstverlening vormen de drie pijlers.

Met deze nieuwe huisstijl die tijdens de Schooldag voor het eerst werd getoond, wil de Theologische Universiteit zich duidelijker positioneren en profileren. De TU zal gaan werken aan meer zichtbaarheid en aan een duidelijk en herkenbaar merk en imago. Nieuwe initiatieven, zoals de verschijning van nieuwsbrieven bestemd voor alle kerkleden en de uitbreiding van opleidingen en activiteiten, worden dit seizoen verder vormgegeven.

Symposium Calvin gewikt gewogen & Nationale Reformatieherdenking

Op D.V. 31 oktober 2009 wordt in Dordrecht het symposium 'Calvin gewikt gewogen. De relevantie van Calvijn's theologie voor de 21^e eeuw' gehouden, georganiseerd door de Theologische Universiteit Apeldoorn ter afsluiting van het Calvinjaar.

Aan dit symposium werken mee:

dr. H. van den Belt en drs. A. Huijgen (Hoe openbaart God zich?)

prof. dr. A. Baars en prof. dr. G. van den Brink (Wie is God?)

dr. A. van der Dussen en prof. dr. B. Kamphuis (Predestinatie en prediking)

prof. dr. C. van der Kooi en prof. dr. J.W. Maris (Christus en de Geest)

Algehele leiding: dr. E.A.J.G. van der Borgh

Voor meer informatie en aanmelding, zie: www.calvin2009.nl of neem contact op met dr. William den Boer, wadenboer@tua.nl, tel. 055-5775700.

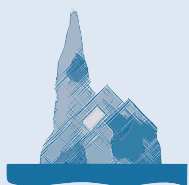
'Studentenpastor danst op koord tussen pastoraat en hulpverlening'

Philip Troost neemt op jubileumcongres afscheid als studentenpastor

Op vrijdag 30 oktober neemt Philip Troost (49) afscheid als studentenpastor van het Gereformeerd Studentenpastoraat Zwolle. Troost begeleidde 10 jaar lang studenten bij hun geloofsvragen en identiteitsvorming. Die twee elementen - geloof en identiteit - zijn volgens de pastor onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Het 10-jarig jubileumcongres van het studentenpastoraat staat dan ook in het teken van pastoraat en identiteitsvorming.

Is die aandacht voor en begeleiding bij identiteitsthema's een ongewenste overschrijding van de grens tussen pastoraat en hulpverlening? Moeten we beducht zijn voor de pastor die aan het hulpverleners slaat? Heeft een studentenpastor wel verstand van hulpverlening? En: als Gods heil ook over heling gaat en als geloof leert wat gezond leven is, mag de pastor dan wel voorbijgaan aan psychosociale thematiek? Deze vragen zijn uitgangspunt bij het congres 'Als handen van de Pottenbakker, pastoraat en identiteitsvorming'.

De toegang voor het congres is gratis. Aanmelden kan via www.gereformeerdstudentenpastoraatzwolle.nl

uit de kerken

Heerde - beroepen: kandidaat A.J. Holsappel te Heerde.

Eindhoven - beroepen: A. van Vught te Gees.

Hoogkerk - jubileum: Op 14 oktober is ds. S.M. Alserda vijftientig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Kalimantan Barat (Indonesië), 1984), Vroomshoop (1994) en Hoogkerk (2001).

Kampen - de classis Kampen heeft preekbevoegdheid verleend aan drs. S.D. Heij, Broederweg 8, 8261 GD Kampen, tel. 06-34116057, e-mail: sjoerdheij@gmail.com

Utrecht - de classis Utrecht heeft voor 2 jaar preekbevoegdheid verleend aan W.T. van Veelen, Kanaalstraat 208, 3531 CR Utrecht, tel. 06-26688755, email: woutervanveelen@gmail.com

WONEN IN EEN WOONVORM IS GEEN EINDPUNT

**ANNEMARIES VERHAAL BEWIJST HET!
JE LEEST HET IN DE NIEUWE ELEOSCRIP!**

**NOG GEEN LEZER? KIJK
OP WWW.ELEOS.NL
EN MELD JE SNEL
AAN VOOR EEN
GRATIS ABONNEMENT!
WWW.ELEOS.NL ►
ELEOSCRIP**

 Eleos
stichting gereformeerde geestelijke gezondheidszorg

Donatus
verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winst oogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700